

**NOWE STANOWISKA SMUKWY BIAŁOPLAMEJ *SCOLIA SEXMACULATA*
(HYMENOPTERA: SCOLIIDAE) NA NIZINIE MAZOWIECKIEJ****NEW LOCALITIES OF THE WASP *SCOLIA SEXMACULATA* (HYMENOPTERA:
SCOLIIDAE) IN THE MAZOWIECKA LOWLAND**PRZEMYSŁAW STOLARZ¹, MIROSŁAW RZĘPAŁA²¹Centrum Ekologii Człowieka, ul. Kościuszki 24, 05-075 Warszawa-Wesoła, e-mail:przem.stolarz@gmail.com²Towarzystwo Przyrodnicze Bocian, ul. Radomska 22/32, 02-323 Warszawa, e-mail:mirek@bocian.org.pl

ABSTRACT: The wasp *Scolia sexmaculata* O. F. Müller, 1766, is a rare xero-thermophilus species present in Poland. We describe a dozen new localities of this wasp in 9 squares of the UTM-network situated in the Mazowiecka Lowland on dry meadows, dunes, on the forest edges, near roads and tracks. Most of the sites were located in the Mazowiecki Landscape Park and one in the Nadbużański L.P.

KEY WORDS: *Scolia sexmaculata*, Hymenoptera, psammophilous meadows, Mazowiecka Lowland.

Wstęp

Smukwa białoplama *Scolia sexmaculata* O. F. Müller, 1766 jest ciepłolubnym parazytoidem z rzędu błonkówek Hymenoptera, związanym ze śródładowymi murawami piaskowymi. W Polsce osiąga północną granicę zasięgu geograficznego i wydaje się być gatunkiem rzadkim, a lokalnie bardzo rzadkim. Pomimo charakterystycznego wyglądu i braku trudności w oznaczaniu, nie jest przedmiotem specjalnego zainteresowania ze strony obserwatorów terenowych, w porównaniu z okazałą i łatwiejszą do zauważenia oraz oficjalnie uznawaną za rzadką smukwą kosmatą *Scolia hirta* Schrank, 1781. Przegląd występowania omawianego gatunku w Polsce zawiera tylko kilka stanowisk z województwa mazowieckiego (Olszewski i in. 2016), gdzie pierwsze stwierdzenie miało miejsce w roku 2004 (Szczepko i Wiśniowski 2006). Smukwa białoplama była obserwowana głównie na terenach, na których prowadzono ukierunkowane badania błonkówek (Szczepko i Wiśniowski 2006, Kowalczyk i in. 2008, Kowalczyk i Szczepko 2008), jednak ciągle pojawiają się doniesienia o nowych stanowiskach (Król 2015, Biwo 2017).

W ostatnich latach w ramach zbierania danych do Polskiej Kartoteki Przyrodniczej zlokalizowaliśmy kilkanaście stanowisk smukwy białoplamej w środkowej i wschodniej części Niziny Mazowieckiej. Najwięcej obserwacji zebraliśmy przy okazji ogólnopolskiego monitoringu pszczołowatych (program "Monitoring Zapyłaczy") w roku 2016, charakteryzującym się bardzo ciepłym latem. Na większości stanowisk gatunek został sfotografowany.

Lista obserwacji uszeregowana wg kwadratów UTM:

DC92: 16 VII 2016 – 3 os. na suchej łące z zawciągami *Armeria elongata* (Hoffm.) K. Koch., Brzeskie Łąki NW od wsi Brzeźce gm.

Białobrzegi, ostoja N2000 Dolina Pilicy [foto. Przemysław Stolarz – PS].

EC02: 11 VII, 17 VII, 25 VII 2008 – po 2 os. na suchym odłogu z macierzanką piaskową *Thymus serpyllum* L., Brzeźce, gm. Białobrzegi [foto. PS]. 11 VII 2016 – 3 os. na lebidocze *Origanum vulgare* L., na ekstensywnie użytkowanych działkach letniskowych, Brzeźce, w tym samym miejscu również 15 VII 2016 na starcu jakubku *Senecio jacobaea* L. i zawciągu, podobnie 12 VII i 27 VII 2017 [foto. PS]. 25 VII 2016 – 2 os. na macierzance na suchej murawie nad Pilicą między Brzeźcami i Wincentowem, ostoja N2000 Dolina Pilicy [foto. PS].

EC18: 2 VII 2008 – 2 os. na wydmie z jasiońcem *Jasione montana* L. przy ul. Torfowej obok Macierowego Bagna, Stara Miłosna (Warszawa–Wesoła, Mazowiecki Park Krajobrazowy) [foto. PS]. 23 VI 2016 – 1 os. sucha łąka z jasiońcem L. przy ul. Wodociągowej, Sulejówek–Szkopówka, gm. Sulejówek [foto. PS]. 24 VI 2016 – 1 os. na świerzbnicy polnej *Knautia arvensis* L. (Coul.) na suchej łące przy torach obok Rez. Bagno Jacka, Warszawski OChk (Warszawa–Wesoła) [foto. PS]. 28 VI 2016 – 5 os., 30 VI 2016 – 2 os. na polanie z murawą szczotlichową z jasiońcem, pyleńcem *Berteroa incana* (L.) DC. i nawłocią pospolitą *Solidago virgaurea* L. przy ul. Staszica (Warszawa–Wesoła, otulina Mazowieckiego PK), foto [PS]. 30 VI 2016 – 3 os. na wydmie, na skraju lasu z macierzanką piaskową i nawłocią przy ul. Mazowieckiej, Stara Miłosna (Warszawa–Wesoła, Mazowiecki PK), foto [PS]. 06 VII 2016 – 2 os. na mikołajku płaskolistnym *Eryngium planum* L. – cmentarz na wydmie przy ul. Gościniec, Stara Miłosna [foto. PS]. 13 VII 2016 – 3 os. na suchej murawie ze starcem jakubkiem, Klub Jeździecki Stara Miłosna przy ul. Prusa, (otulina Mazowieckiego PK) [foto. PS].

EC25: 25 VII 2016 – 2 os. na miedzy z mikołajkiem płaskolistnym N od wsi Osieck w otulinie Mazowieckiego PK [foto. PS].

EC26: 21 VII 2016 – 2 os. na wydmy z macierzanką piaskową między północnym krańcem wsi Podbiel i Kobylą Górą, gm. Celestynów, ostoja N2000 Bagno Całowanie, Mazowiecki PK [foto. PS].

EC37: 21 VII 2016 – 5 os. na suchej murawie z macierzanką piaskową przy linii kolejowej W od wsi Grzebowilk gm. Siennica [foto. PS].

EC87: 31 VII 2016 – 3 os. na wydmy z macierzanką piaskową SE od wsi Rakowiec gm. Siedlce [foto. Mirosław Rzępała – MR].

7 VIII 2016 – 2 os. na piasku i na wrzocie zwyczajnym *Calluna vulgaris* (L.) Hull, na skraju Rez. Gołobórz, Białki gm. Siedlce, ostoja N2000 Gołobórz, Siedlecko-węgrowski OChK [foto. Anna Rzępała, Joanna Rzępała, MR].

Ryc. 1. Smukwa białopłama *Scolia sexmaculata* na stanowisku Stara Miłosna 30 VI 2016 (foto. P. Stolarz). *Scolia sexmaculata* in Stara Miłosna (Mazowiecki Landscape Park) June 30, 2016 (foto by P. Stolarz).

ED10: 29 VII 2016 – 6 os. na zawciągu, macierzance piaskowej i nawłoci pospolitej na suchej murawie między cmentarzem w Woli Rasztowskiej gm. Klembów i stacją kolejową Emilianów [foto. PS].

FD10: 27 VI 2017 – 5 os. na jasiońcu przy polnej drodze S od wsi Drażniew gm. Korczew, Nadbużański Park Krajobrazowy [foto. MR].

Dorośle osobniki smukwy białoplamej zerowały łącznie na 10 gatunkach roślin, głównie o różowych, niebieskich albo białych kwiatach, co jest preferowane przez ten gatunek (Olszewski i in. 2016, Biwo 2017) oraz – co jest mniej typowe – na roślinach o żółtych kwiatach (nawłóć pospolita i starzec jakubek). Warunki termiczne, glebowe i pokrywa roślinna występujące na Nizinie Mazowieckiej sugerują, że smukwa białoplama może występować na wielu innych, nie badanych dotychczas stanowiskach o charakterze zbliżonym do wyżej wymienionych. Na 8 stanowiskach zlokalizowanych w 6 kwadratach UTM stwierdzono występowanie smukwy białoplamej w tych samych miejscach, co smukwy kosmatej opisanej w oddzielnej pracy (Stolarz i in. 2016).

Bibliografia

- Biwo T. 2017. Występowanie błonkówek z rodzaju *Scolia* (Hymenoptera: Scoliididae) na Opolszczyźnie. *Fragmenta Naturae* 50: 1–5.
- Kowalczyk J. K., Soszyński B., Galińska E., Kurzac T. 2008. Materiały do znajomości żądłówek (Hymenoptera, Aculeata) Spalskiego Parku Krajobrazowego i terenów przyległych. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 27 (3): 51–62.
- Kowalczyk J. K., Szczepko K. 2008. Contribution to the knowledge of Aculeata (Hymenoptera) of łódzkie voivodeship. – *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Biologica et Oecologica* 4: 147–166.
- Król G. 2015. Nowe stanowiska smukw *Scolia hirta* i *Scolia sexmaculata* w województwie świętokrzyskim. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 71 (5): 396–400.
- Olszewski P., Wiśniowski B., Bogusch P., Pawlikowski T., Krzyżyński M. 2016. Distributional History and Present Status of the Species of the Family *Scoliidae* (Hymenoptera) in Poland and the Czech Republic. *Acta Zoologica Bulgarica* 68 (1), 43–54.
- Stolarz P., Chmielewski S., Rzępała M., Krasnodębski I., Ilczuk J., Kopik A. 2016. Nowe stanowiska smukwy kosmatej *Scolia hirta* (Hymenoptera, Scoliidae) na Nizinie Mazowieckiej. *Kulon* 21: 74–78.
- Szczepko K., Wiśniowski B. 2006. żądłówki (Hymenoptera: Aculeata) Kampinoskiego Parku Narodowego. Część I. "Scolioidea"*. *Wiadomości entomologiczne* 25 (1): 3–42.